

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК ПРИВАТНИХ ВІДНОСИН
В УКРАЇНІ

України, міністерством охорони здоров'я України, міністерством праці та соціальної політики України № 34/166/131/88. URL: <https://www.mukachevo-rada.gov.ua/index.php/miska-vlada/orhany-vykonavchoi-vlady/upravlinnia-miskvykonkomu/upravlinnia-pratsi-ta-sotsialnoho-zakhystu-naselennia/item/4469-do-uvahy-osib-iaki-zdiisniuiut-opiku-abo-pikluvannia/4469-do-uvahy-osib-iaki-zdiisniuiut-opiku-abo-pikluvannia>

Цой Ангеліна Едуардівна,

курсант другого курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Юніна Марина Петрівна,

кандидат юридичних наук
доцент кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВІДНОСИН СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ

Спадкове право – це один із центральних інститутів цивільного права. Даний інститут має тісний зв'язок із іншими цивільно-правовими інститутами в системі цивільного законодавства, зокрема, досить активно корелює із інститутом права власності, а саме приватної. Питання спадкового права, починаючи від загальних концептуальних постулатів і до застосування норм даного інституту на практиці, потребує ретельного вивчення і нормативного обґрунтування. Дана наукова концепція вже вдало виражена у нормах Цивільного кодексу України, але вітчизняна правова система потребує постійного вдосконалення і нових теоретичних положень для подальшого будівництва нормативної бази конкретного питання. Це пов'язано із неперервним модернуванням всіх сфер діяльності держави і суспільства. Саме тому незмінно актуальним є питання розгляду перш за все загальних закономірностей правовідносин, які виникають у зв'язку із складенням заповіту.

У науковій літературі з цивільного права спадкові правовідносини визначають як відносини, які виникають з приводу реалізації відповідними суб'єктами спадкових прав [1].

Відносини спадкування за заповітом виникають у випадку смерті громадянина або оголошення його у встановленому порядку померлим. З цими

юридичними фактами закон пов'язує появу у спадкоємців суб'єктивного права на прийняття спадщини, а у всіх інших осіб – обов'язок не перешкоджати їм у здійсненні цього права. Загалом спадкові правовідносини мають абсолютний характер і спрямовані на наступництво за заповітом цивільних прав і обов'язків від однієї особи – спадкодавця до іншої – його спадкоємця [2].

Відносини спадкування за заповітом, як різновид цивільних правовідносин, мають певні загальні ознаки, притаманні цивільно-правовим відносинам взагалі. Так, спадкові відносини мають певну узгоджену внутрішню структуру, яка складається з трьох елементів: суб'єктів, об'єкту та змісту. У той же час спадкові відносини мають свої особливі, лише їм властиві риси, які відрізняють їх від інших цивільно-правових відносин.

Одним з основних елементів спадкових відносин є їх суб'єкт. До суб'єктів спадкових відносин належать спадкодавці та спадкоємці. Особливістю суб'єктів спадкових відносин є приналежність до них особи-спадкоємця, воля якого, незважаючи на те, що спадкові відносини виникають лише після його смерті, значно впливає на динаміку спадкових правовідносин [3].

У спадкуванні за заповітом дієздатність спадкодавця прямо впливає на дійсність заповіту. У Цивільному кодексі зазначається, що право на складання заповіту має особа з повною цивільною дієздатністю, яка розуміє значення своїх дій, тому забороняється будь-який вплив на свідомість людини під час складання заповіту. Реалізація цього права здійснюється особисто, без представників [4].

При цьому, як вважає О.В. Дзера, згода спадкодавця на виникнення правовідносин, пов'язаних зі спадкуванням за заповітом, полягає в складанні ним заповіту, який може містити розпорядження як стосовно юридичної долі належного йому майна, зумовлюючи таким чином виникнення правовідносин для певних осіб, так і стосовно позбавлення потенційних спадкоємців права спадкування, тобто спричиняти неможливість виникнення для них цих правовідносин [5].

Другим суб'єктом спадкових відносин є спадкоємці, суб'єктний склад яких значно ширший, ніж суб'єктний склад спадкодавців. Відповідно до статті 1235 Цивільного кодексу України спадкодавець може призначити спадкоємцем будь-якого учасника цивільних правовідносин [4].

У певних видах спадкових правовідносин особливим учасником може виступати суд як орган правосуддя. Наприклад, це правовідносини, що виникають з приводу вирішення спорів щодо тлумачення заповіту, визнання заповіту недійсним тощо. тому важливим є питання обґрунтування ролі суду у правовідносинах, пов'язаних зі складанням заповіту шляхом прийняття відповідного нормативно-правового акту (пленуму, роз'яснення тощо) [4].

Другим елементом спадкових правовідносин є їх об'єкт, яким є спадщина або спадкова маса. Спадщина складається з сукупності прав та обов'язків спадкодавця, які переходять після його смерті до спадкоємців. До складу

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК ПРИВАТНИХ ВІДНОСИН
В УКРАЇНІ

спадщини входять усі права та обов'язки, які належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті, за винятком тих, які взагалі не можуть переходити в спадщину: спадковий актив і спадковий пасив [6].

Змістом спадкових правовідносин, тобто їх третім елементом, є права та обов'язки їх учасників. Досить широкий спектр прав і обов'язків має спадкоємець. Це пов'язано із способом впливу на правовідносини, пов'язані зі складанням заповіту: негативний (право на відмову від прийняття спадщини тощо) і позитивний (право прийняти спадщину; право звертатися до нотаріуса із заявами і пропозиціями; права, що виникають зі спадщини тощо). І поряд з тим, обов'язки, які має виконати спадкоємець для дотримання процедури прийняття спадщини за заповітом. Що стосується прав та обов'язків спадкодавця, то, на нашу думку, для виникнення правовідносин за заповітом мають значення лише права спадкодавця (право на складання або відмову від складання заповіту; під призначення спадкоємця; встановлення умов у заповіті; призначити виконавця; покласти заповідальний відказ тощо) [4].

Отже, правовідносини, які пов'язані зі складанням заповіту, характеризуються загальними закономірностями, які притаманні цивільним правовідносинам взагалі. Однак у той же час вказані відносини мають свої особливості, які вирізняють їх з числа інших цивільних правовідносин. Саме тому сучасна наука цивільного права має поставити наголоси на ключових теоретичних концептуальних засадах, таким чином адаптувавши норми спадкового права до змінення і доповнення їх в майбутньому.

Бібліографічні посилання:

1. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О.В. Цивільне право України : підручник. вид. 3, перероб. і доп. / Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova, О.В. Старцев. К. : Істина, 2011. 808 с.
2. Шевчук Л.В. Заповіт як підстава виникнення правонаступництва в цивільному праві України: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03/ Л.В. Шевчук; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. К., 2001. 17с.
3. Чуйкова В.Ю. Спадкування за заповітом: проблеми судової практики// Нова Конституція України і проблеми вдосконалення законодавства: Зб. наук. праць. Х., 1997. 81с.
4. Цивільний кодекс України (офіційний текст). К., 2018. 448 с.
5. Цивільне право України : підручник: у 2-х кн. / О.В. Дзера, Н.В. Боброва, А.С. Довгерт та ін.; за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. К. : Юрінком Інтер, 2002. Кн. 2. 640 с. URL: <http://all-books.biz/pravo-grajdanskoe/spadkovi-pravovidnosini.html> (дата звернення: 08.04.2019).
6. Заїка Ю. О. Спадкове право в Україні : Становлення і розвиток : *монографія* / Заїка Ю. О. 2-ге вид. К. : КНТ, 2007. 288 с.